

1312 II. ácsamlut. egyh. rep. 1921 VI-17 -
2502 I. ácsamlut. stb. rep. 1928 VII-18 -

Az állam és a Kartel-

lek.
A. újabb öndekelut (Lieferanten, stb) nem vagy fi-
gyelmebe, de csak legalább tartalom - pro-
bléma főpontjaira, elhagyadom.
Debrecen, 1928. sept. 19.

Szabó István

Nözgazdaságtani értékezés.

Yrta:

Szabó István

H. Fráter
328/29

átvettudorjelt.

1. Iráclatra piadatiz:

D. Illyefalvy V. János

D. Szabó János

igazgatók laura unar

Debrecen, 1928. sept. 18.

1928.

e. i. deáru

Írások munkák:

Handells' Gyula: Törzsi kartellék. 1890.

Nohu Sándor: Kartellék és ringek. 1895.

Rubinek Gyula: Isztadverseny, Kartellék, szövetkeretek. 1897.

Baumgarten és Meszlény A.: Kartellék és trustök. 1906.

Ráth Zoltán. A monopól kérdéseir. 1901.

Baumgarten A.: A kartellék és a polgári tövénycömp jövedelme. 1918.

Elfogadom,

Bécsen 1928. máj. 20

Dr. Mészáros Gy.

Az állam és a kartell.

A kartell a gazdasági élet fejlődés természetes, szükségszerű és így jogosult jelenségei, melyek az addig féktelenségben pusztítóvá fajult versenyharc korlátozásával, a termelés, forgalom, fogyasztás addigi anarchikus, chaoticus viszonyainak rendezésével nem csupán a termelésre, hanem a gazdasági élet vala-

menyi érdekköreire becses
hivatást töltenek be.

hiudaxonáltal, amig a
kartellszervezkedés teljesen ál-
talánossá nem lett, valamenny-
nyi érdekköröket egyformán
szervezett és azonos erőteinye-
zőkké nem tette, addig a szer-
vezettségben erősebb kartell a
szervezetlenül velük szemben
álló csoportokkal (fogasztók,
közvetítők, munkások) határo-
zottan erőfölényben van. És
ez erőfölényt egyes belkiisme-
retlen kartellek annál in-
kább kihasználják mások

elleni visszaélésekre, mert a kartellek úgyozólván világ-
szerte a jogrend szabályozásain
kívül állanak, a visszaélések
megakadályozására alkalmas
szabályozásokat nélkülözzük.

Itt így, egyes kartellek ál-
tal elkövetett visszaélések miatt
csak egyes kartellek kárhoz-
tathatók, nem pedig maga a
kartellmozgalom. A visszaélé-
sek ellen az egészséges, józan
kartellpolitika is küzd.

Azokban esidőszereint
és még jöideig a kartellek erő-
fölényével és ennek az egyes

lekiismeretlen kartellek ál-
 tal kihasználásával szemben
 több irányban a veszélyeztetett
 érdekek föltétlenül figyelmet
 és kellő védelmet igényelnek.
 A védelem a kartellek sza-
 bályozásával érhető el, mely
 tovább már nem halogatha-
 tó, mert ha a kartellmozga-
 lounak, mint egy dúzzadva
 áramló hatalmas folyamnak
 medrét és partjait szabályo-
 zatlanul hagyjuk, túlcsapó hül-
 lámai pusztításaiért nem
 lehet jogunk panaszkodni.
 Általában azt tapaszt-

talhatjuk, hogy tilalmakat állítottak fel velük szemben. Ez a tilalmi rendszer még a római jogból indul ki és recipiáltatta a kánoni jogban és a kifejlődő nemzeti jogrendszerekben is. Természetesen a tilalom kétfős tévedésen alapszik; egyrészt téved, mikor egyes visszaélésekért magát az intézményt támadja, másrészt téved, mikor azt hiszi, hogy tilalommal, büntetéssel azt megsemmisítheti. Sőtleg a tilalmak hiábavalóknak is bizonyultak; akármihez szimp-

rúan alkalmazták is, állandó
 volt a panasz, hogy sikertele-
 nek; persze, mert a gazdasági élet
 természetes fejlődési törvényei
 erősebbek, az írott jogi törvények-
 nél és ha az utóbbiak valamely
 természetes és a fejlődésben hi-
 vatánál bíró mozgalomnak el-
 lene szepülnek, az keresztül
 hullámozik a tilalmon, bünte-
 tésen fogarant. És meg van
 az ilyen rövidlátó törvény-
 nek még az a hátránya is,
 hogy a rajta tulesapolt áram-
 lat aztán tulajdonképp min-
 denestül szabályozatlan ma-

Rad.

A kartellpolitika egyedi helyes iránya az, ha nem a kartellek megsemmisítésére törekszik meddő tilalmakkal és büntetésekkel, hanem a ma még több tekintetben (főképp a még nem általános szervezkedés okozta aránytalanság miatt) téves útakra hajló mozgalmat a valódi, egészséges fejlődés útjára vezető irányozik.

Ha tehát a helyesirányú szabályozás alapelveit akarjuk megállapítani, mindenekelőtt

kétségtelen, hogy az nem lehet realizálás, hanem az egészsoós kartellmozgalom elismerése mellett oly szabályok felállítására és alkalmazására, melyek a túlzásokat és visszaéléseket megakadályozni képesek.

továbbá, a merev jözsavályok hiányaira tekintettel, a szabályozás módjait és eszközeit nem csupán a jöspolitikára, hanem a gazdasáspolitikára terén is keresni kell és az előbbiekre együtt szintén alkalmazni.

A jogi szabályozás egyrészt magánjogi, másrészt közjogi lesz, a közjogi szabályozást részint a közigazgatási jog, részint a büntetőjog forrásaiból fog eredni. A gazdaságpolitikai eszközöket pedig az államok általános közgazdasági politikájának különböző ágaiiban (vámpolitika, adópolitika, vasúti-tarifapolitika stb.) találhatjuk fel.

A magánjogi szabályozást illetőleg a kartekeknek, mint bármely más szerződésnek, általában teljes magánjogi érvé-

nyerégük, tehát megállapodásainak bírói fórumok előtti keresetel kivéjesíthetősége is határozottan megállapítandó. Mérőszetesen kifejezést kell adni a fenntartásnak, hogy erre nem számíthat, sőt tilalommal és joghatványokkal találkozók az a kartell, mely a kartell törvényben pontosan megállapítandó jellegű és mérő vizualéseket követ el.

továbbá határozottan kifejezés adandó annak, hogy a rendszerű spekulációk a kartellokra vonatkozó szabályok alá egyál-

talóban nem tartoznak, sem-
misek és tilosak.

Ez a magányosi kérdés,
hogyan a kartell jogi személynek
tekinthető-e; ilyen gyarantát re-
vezni, adni, perbe lépni és perbe-
dézteni lehet-e a kartelleknek?
szerintünk, kivált az általa-
nos szabályozás folytán rende-
zettebb, állandóbb viszonyok
mellett, ennek nincs akadálya.

A magányosi rendezés
ily megoldása után, minden
esetre jobb volna, ha követhet-
nők azok kívánságát, kik a
szabályozást itt befejeztetni

akarják; azonban sokkal inkább meggyőződhetünk a kartellék működésének és hatásainak vizsgálatánál, hogy egyes bekülsmeretlen kartellék számára vinzaélések elkövetésére mennyi alkalom kínálkozik és hogy ily vinzaélések tényleg el is követlhetnek, - hogysem ebben meggyőződhetnánk és a tulzások kifizetését, kiküszöbölését kizárólag a további fejlődésre hagyhatnánk.

Az alacsonyabb szempontokat megértő és követő józan

és helyes kartellpolitika nyom-
ból - nyomra folyton inkább tért
kódít is ha az általánosabbban,
minden irányban meginduló
kartellszervezkedés magát a visz-
szacélásokra módost nyújtó erő-
aránytalanságot mindinkább
elszlatja is, - mindazonáltal
ma még nagyon is vannak be-
kismeretlen kartellek, ma még
nagyon is vannak ezek kapzsi-
ságával szemben védelemre
szoruló győzebb csoportok.

Tekintettel kell lennie a
szabályozásnak mindenek előtt
a fogyasztó köröség kérésak-

mámpolására alkalmas árcsiga-
zási kísérletekre, mikor a termé-
lei költségeket és a tisztességes,
normális hasznát aránytala-
nul meghaladó, az adott áru,
vagy szolgáltatás értékén ma-
gasan felül álló, mešovastérii ára-
kat állapítanak meg és erő-
szakolnak keresztül egyes kar-
teltek.

bármik irányban az ár-
preszkálás esetei tartandók
figyelemmel. Éspedig úgy a
nyersanyagtermelők, fél gyárt-
mányok készítői és eladóival
szemben gyakorlásuk, mint azon

esetek is, mikor a kortellen kívül állónak a versenyből teljes kizárása vagy éppen teljes tönkretételével az árakat oly mélyre leszállított árakon korraak vagy mennyiségben forgalomba, amely árak mellett a termelés aránytalan csekély haszon vagy éppen csak veszteség mellett is csak tovább folytatható.

Tekintettel kell lennie a szabályozásnak továbbá arra is, ha akár egyes követítők, akár egyes fogyasztók ellenében áruk eladásánál arány

talánul magasabb árakat és
súlyosabb feltételeket al-
kalmaznak, vagy az eladást
számukra egyenesen megtaga-
dják.

Figyelmet kell továbbá fo-
dítanunk a munkásokkal szem-
ben elkövethető visszaélések
megféltására, a munkabérek
méltánytalan leszállítására,
a munkaviszonyok indokolat-
lan megszüntetésére vonatkozó
esetleg, kartellhatározományok-
ra.

Azon kartellektől, amelyek-
re a fogyasztók utasítottak

árakkal kivásárlásának, vagy a megelőző vagy pedig a kívül álló termelők törekvéseire alkalmas árcsökkentés a vagy a munkások természetes megkísérlése bizonyos be - az érintéshez megmondás.

Azonkívül mindezt irányul árcsökkentésnek, vagy az eladásnak egyesekkel nemben csak aránytalanul emelt árak mellett teljesítésének vagy egyes megtagadásának, végül a munkásoknak indokolatlanul okozó károsításuk esetében kártérítési kötelezettségbe os-

mandók. Iőt, amiut később sorra
veszük, a nagyobb vízacélcsőkre
büntető stankeio is alapítandó
meg.

Hogy a vízacélcsőket elkö-
vető egyes kartellakat utóér-
tesse az állam, hogy a veszélyez-
tetett érdekeket kellőképen vé-
delmerhesse, ehhez elöször van
szükség, hogy az egyes kartelle-
ket alaposan ismerhesse és
működésüket állandóan nem-
mel tarthassa.

A közigazgatási szabá-
lyozás legelső feladata tehát,
hogy egyes kartellcíméről kellő
ismeretet, bármikor alapos tá-

jelköztatást és az ellenőrzés-
hez alkalmas módot adón.

Szükségessé válik ehhez
a kartellek nyilvántartása,
& nyilvántartás kartelljegyzé-
zek által történik, melyben
megalakulásakor minden kar-
tell köteles az előírt módon
bejegyeztetését kérelmezni,
későbbi változtatások a kartell-
vezetőségénél szintén bejegyez-
tetendők.

Ami a kartellregiszter
első oldalát illeti, ellene
sokan felmólgattak az időda-
lomban.

Azrae az indokolásnál, hogy
ma már nagyon titkolóznak
a kartellek, kiki tájékozást
nereszket rólok az upóárolva-
sás kényelmes módján, más-
részt pedig az ipari élet fe-
lett teljes gámkodást, az üz-
leti titkok közreadásával
pedig vesélyt is látvak a köte-
lező jogokbe veretésben.

A registerben nyilván-
tartás aronban nemünk
fontos eszköze a további ré-
neiben is egyideűleg kiepi-
tendő szabályozásnak.

Ami a kartellregisterhez

bejelentendő adatokat illeti,
 azoknak a kartelleknek viszonyairól, céljairól és működéséről teljes képet, tökéletes tájékozást kell nyújtaniuk.

A bejelentés megtételére minden kartell köteles. A bejelentést elmulasztó kartellre annakivül, hogy érvényességnek nem tekinthető, de esetkevényeiért a kartelltörvény szerint felelős, még egyenesen nyomtatékos szankció is alkalmazandó. Hasonlóképp bejelentési kötelezettség terjed ki a kartellnerződés vál-

hoztatásaira is.

Azokban nem tartjuk szükségesnek, sőt, tekintve eltérő viszonyaink szárféleségét, nem tartjuk helyesnek sem, hogy a kartelleket bizonyos általánosan, normatívum gyanánt megállapított egyöntetű szerződés alakba sorvitsa az állam.

A kartellek bejelentéseinek átvételére, azok elbírálására, regiszterbe vezetésére, nyilvántartására, továbbá általában a kartellmorzsalom és az egyes kartellek figye-

lemmel kísérésére szakszéri
 kartellhivatalt kell nevezni.
 É kartellhivataltak teljesen
 önállóan és függetlenül kell
 lenniük. Egy nagyfontosságú ér-
 dekeknel, mint amelyek a kar-
 tellkérdésnél érintve vannak,
 a költségkérdés tekintetbe
 nem jöhet; van-e még hivatal,
 melyre száradrésnyi rükk-
 sép tinesen. Nem szabad ta-
 kalékonai nempontról.
 pl. valamelyik minisztérium
 egy osztályára ruházni a mun-
 kát, mert ezzel egyrészt
 gyakran tudomásunk maradt

a kormányt lehetetlen hely-
zetekbe, másrészt nélkülöznie
a független önállóságot.

É kartellhivatal fölött
rúpán a törvények helyes vég-
rehajtása és alkalmazása te-
kinetében gyakorlandó ellen-
őrzési és felügyeleti jog adan-
dó a kereskedelmiügyi minisz-
ternek.

Az esetben, ha a kartell-
hivatal a bejegyzést megtapad-
ja, az azt kérő kartell felb-
brazéseinek, valamint általában
a kartellpereknek befolytatásá-
ra kartellbíróság szervezése.

Büntetőjogi sankcióval és
 pedig ismételt és fokozható
 kirovánal súlyosbítható és kellő
 nyomás gyakorlására alkalmas
 mértékű pénzbüntetéssel kell
 biztosítani a kartellek beje-
 lentési kötelezettségének tel-
 jértését. Továbbá pénzbünte-
 téseken kívül szabadságvesz-
 tés büntetéssel kell sankcionál-
 ni a kartellekkel szemben vé-
 delemre szoruló csoportok (fo-
 gasztók, közvetítők, munkások,
 előző v. követő termelők, ki-
 vülálló vállalatok stb.) ellen
 elkövethető visszaélések tilal-

marását. Szükséges és elkerülhetetlen a szabadságvesztési büntetések alkalmazása is nagyobb visszaélések meggátolására, mert a pénzbüntetések olykor nem volnának elég erős korlátok azok főtartására.

mondottuk fentebb, hogy a szabályozásnál nem állapodhatunk meg a jogpolitikai eszközökkel, hanem gazdaságpolitikai eszközöket is kell keresnünk és alkalmaznunk. A jogi szabályozás végére is a kartellmozgalomnak külső

rendezése, nagyobbára gátak és védművek építése. Keresniünk kell azonban oly eszközöket, melyek segítségével magába a gazdasági jelenségek belső fejlődésébe nyúlhatunk és arra befolyást gyakorolhatunk. Ilyenek csak gazdaságpolitikai eszközök lehetnek.

Gazdaságpolitikai szabályozás gyanánt legtöbbször ajánlják a vámpolitikai eszközök alkalmazását. Javasolják, hogy egyrészt a vámtarifák megalkotásánál a védvámok

ne állapítható meg a kartelleknek oly kedvező magas tételekben, másrészt a vinzaéléseket elkövető kartell megtörséire azon vámtételt ideiglenesen fölfüggesztetni vagy mélyen leszállítani kellene. Javasolták továbbá, hogy egyes esetekben kiviteli vámok, esetleg kiviteli tilalmak által is nyomás gyakoroltatnék a visszaélő kartellekre.

Bíndenesetre tény az, hogy a vámtétel leszállításával a a bebocsájtott külföldi verseny által igen erős nyomást ga-

korolhatunk a kartellekre.
 Ugyazintén a kivitel megne-
 hexítésével vagy éppen megtil-
 tásával is.

Ohyan esetekben tehát,
 mikor valamely vízszélészet
 elkövető kartell, szertőlő el-
 hatalmasodva az államban-
 talmi szabályozásnak ellene
 megyülve, megfékerésére ily esz-
 közöket is alkalmazni kell.
 Szóban eltekintve az ily
 legabnormisabb esetektől, ál-
 talában az ily vámpoliti-
 kai operáció lehetőleg elke-
 rülendő.

Mert közérdekből tekintve is kétélű fegyver, mely csak végső esetben és igen óvatosan használható. Nagyon kétes értékű eredmény ugyanis az, ha általunk a kartellek megtörését érjük el, miután könnyen lehet a kartellekben együtt a saját nemzeteti termelésünket törjük le vagy győzítjük meg nagy mértékben pl. a rázúdított külföldi verseny erejével vagy fejlődésében megakasztjuk a kivitelről elzárás által.

Kem helyeseltetjük azt

a javaslatot, hogy a kereskedelmi és vámszerződésbe vételénél fel egy kartelleklauzula, melyben az államok a kartellek ellenében együttes, vagy legalább egyöntetű eljárásban állapodnának meg. Kert eltekintve attól, hogy a folyton újabb súrlódásokat előidéző okok számát gyarapítanók ez egyezményeknek amíg is veszedelmes talaján, - egyáltalában alapjában téves lenne ez a módszer, a tilalmi rendszer korába és felbomlásába való; mikor még a kar-

keltek elnyomásáról gondolkoztak, akkor támadt ez az ötlet, hogy nemzetközi megállapodásokkal, egyesült erővel talán sikerül, ami az egyes államoknak nem sikerült. Hisz, az nem sikerülve az összes államoknak sem, mert természetes fejlődési tendenciát megsemmisíteni egyáltalában nem lehet. Ha pedig a korteleket helyes irányban vezető, túlzásoktól tisztartva szabályozó modern kortelepitolikai eszközül ajánlják, arra sem való.

Mert a kartellszabály-
 zásnak nem szabad nemreko-
 zniuk lenni, annak a nemzeti
 gazdaságpolitika öntudatos
 megnyilatkozásának kell len-
 nie. A kartellek a nemzeti gar-
 dasági élet szervezetét a kül-
 földdel vívott gazdasági harc-
 ban a nemzet legmodernebb
 és legfontosabb harci eszkö-
 zeik közül valóak. Ezen jelen-
 tőségüket mindenképp ál-
 talánosan elismerik. Már
 most a nemzetek gazdasági
 életfejlődése, viszonyai és ér-
 dekei különbözőek, különbö-

zők és nemzeteként eltérők
lesznek a kartell-tendencia
megnyilatkozásai is, ha leány-
ben azonosak is, jelentkeznék,
működésük külön sajátosságai
oly mérvűek, hogy azokra fi-
gyelemmel nem lenni és a kar-
tellszabályozást nemzetközileg
egysítmásra faragott sablonba
szóritani képtelen eszme.

Néző óvatossággal
használandók az adópolitika
köréből ajánlott eszközök is;
nem oszthatjuk teljesen Ráth-
nak ahhoz fűzött reményé-
seit, mindazonáltal a kar-

teltek nyereségvágyának mér-
seklésére és így sok vizuális
megfigyelésére alkalmasnak
találjuk a nyereség egy bő-
nyó részének, a rendes, kö-
zöségs nyereség mértékén
felül: önzegeknek első prop-
resszív tételekkel megadózta-
sát.

Óvatosan kerüendő e
gazdasáspolitikai eszköz,
az u. n. „túlnyereség” progress-
zív adóztatásának nem
szabad olyan túlságosan
súlyosnak és szigorúnak ten-
nie, hogy egy bőnyó mérté-

ken felül szinte már a nyel-
 reség teljes elköpésével fe-
 nyegve, kiölje a kortelektől
 a holdásra, a gondavágóabb,
 teknikaiap tökéletesebb ter-
 melésre és forgalmazásra tö-
 rekvést is.

Tokkal könnyebben, gyors-
 sabban és kevesebb veszedelem-
 mel alkalmazható és sikeres
 gazdaságpolitikai eszközöket
 találunk a szállítási-tarifa-
 politikai téren. A legtöbb or-
 szában a vasútak és hajózá-
 si vállalatok fuvardíjnatábo-
 zásának alakítására az ál-

laának nagy befolyása van;
 a vasutak nagy része államo-
 nítva is van. A fuvardíj nava-
 soknak alakításával, akár
 egyes tételekben, egyes viszony-
 latokban is módosításával
 tehát igen alkalmas eszkö-
 zét kapjuk a kartellizáció-
 zásnak, melyhez gyorsan, ese-
 tekhez alkalmazottan és
 könnyen gyakorolhatunk
 igen erős hatást a vinza élé-
 seket elkövető, vagy éppen re-
 mitens kartellekre, mint hogy
 ezek által a kartellel nem-
 ben verseny támasztható,

másrészt a kartell, például kivételében korlátozható és rögzített nyománál megterhelhető.

Erős hatást gyakorolhat az állam a kartellekre a közszállítások körében is, a szállítók közül kizárásánál, ami a vízszeléseket elkövető kartell magánjogi érvénytelenítése után, még az önszes vagy csak egyes a vízszelésekért felelős kartelltagokat, további megtérítés garantált súlythatja; már magában alkalmazhatóságának tudata is sok esetben

a vizsátlások rekövetésére viszszaírási hatást fog gyakorolni. Még erősebb a rendszerben, ha a közszállítások egyéni rendszerével így eljárás nemcsak az állami, hanem egyéni pl. törvényhatósági közszállításoknál is alkalmaztatni fog.

Ultima-Ratio-nak tekintendő gazdaságpolitikai eszköz és csak végső esetben alkalmazandó pl. a túlhatalmasodott kartellel szemben: versenyátlalatlannak, esetleg állami irányítás alá tartozás: sőt a közérdek nagymértékű veszélyeztetése

esetén a visszaéléseket elkövető
és ellenőrző vállalatoknak
kénszerkiszajátítással államo-
sítása.

Azokban az előzőktől
egészen eltérő, más irányban
találjuk fel a gazdaságpoli-
tika leglátványosabb eszközét
a kartellek okozta bajok
elhárítására. Tudjuk, hogy a
bajok, veszélyek és károsítások
tulajdonképpen arra vezethetők
vissza, hogy egyelőre még a
kartelleképződés nincs minden
irányban egyenlően elterjed-
ve, kifejlődve: tehát a szer-

vezettségükben erősebb, kartellált csoportokkal szemben a nem kartellált csoportok, mint gyöngébb félék állanak, akik egyes lelkiismeretlen kartellek elnyomási, károskormányolási kísérletei ellen kellő védekezésre nem képesek.

Ha tehát a vinzaélések lehetőségét akarjuk csökkenteni, elozlatni, akkor ez próvizony-aránytalanságot kell megszüntetnünk.

Hogy ezt elérhessük, rövidlátó politika lenne ez

próteinyezők arányát úgy hely-
 reállítani, hogy jögi és gardasáopf
 politikai eszközökkel a kartel-
 lek megrönggítésére, erejük meg-
 tövcsére igyekeznének. Nem a
 szervezetség, egyesülés által
 erősebbé lett kartelleknek a
 többiekhez hozzáragyngtése, ha-
 nem a gyöngébb csoportoknak
 hasonló próteinyezők kérsőpté-
 se, hozzájuk erőntése lesz a
 helyes gardasáopolitika.

Kovátsém jelentti ez azt,
 hogy az állam vegye kezébe
 a kartelképzés általánosrá,
 egyetemese fejlesztését, szó

nincsen itt, valami közkötelezőleg keresztülvendő kényszer kartelleképzésről.

Hanem az a tendóje az államnak, hogy a győzelem csoportoknak hasonló szervekedését, kartellizáló egyesüléseit, pl. a munkások szakszervezeteket, közvetítőket, fogasztóknak stb. szövetkezeteit, általában az erők egyesítését, a társas összeműködést minél inkább lehetővé tegye és elősegítse.

A kartelleképződésnek minden irányban általánosan

kifejlődése fogja a kortelekkérdés
 valódi megoldását adni; a mi-
 szatályozásunk az átmeneti ál-
 lapotban, a ma még arányta-
 lanul, egyenlőtlenül szemben
 álló erők mérkőzésében a
 győzebbeknek vinzaélések
 ellen megvédésére törekszik,
 de a helyes egyensúlyt, a vinza-
 élések eltörlését csak a kar-
 tellképzés általánossá tétele
 fogja létrehozni. Az egyformán
 szervezett, egyenlő erőteüyerők
 gyanánt egyensúlyozódó csoport-
 tok viszonyában valóra válik
 Ráth jövődőlése: „akkor mo-

monopól lesz ugyan az egész orszá-
 gon, de olyan, mely az ellenté-
 tes érdekek legteljesebb kie-
 légtetésén, összeegyeztetésén
 alapúl." (Dr. Ráth Zoltán: A mono-
 pól kérdéséhez. Közq. Terve, 1901.
 498. oldal.) —